

A FESTŐI TÁJ FESTŐI

Szöveg: **Farkas Anita**
Fotó: **Hölvényi Kristóf**

Bár Gyermelyt a legtöbben a téstagyáráról ismerik, a közel ezerötyszáz fős gerescei kisközség számtalan csodát rejt. A mélyben örök, a felszínen folyton változó festői táj nem csupán a túrázókat vonzza, hanem a hazai kortárs képzőművészek legjavát is. A Széchényi Művésztelep Alapítvány által létrehozott, Stark István grafikus-festő vezette gyermekyi művésztelep jövőre ünnepli harmincadik születésnapját.

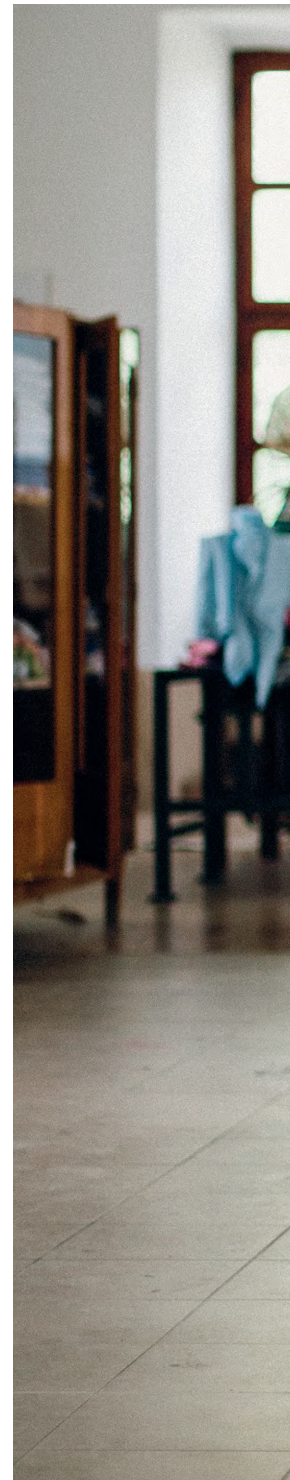
KI VOLT AZ, AKI HARMINC ÉVVEL EZELŐTT MEG- LÁTTA EGY GYERMELYI MŰVÉSZTELEP LÉTREHOZÁ- SÁNAK LEHETŐSÉGÉT?

A megalakulás Széchényi Péter nevéhez fűződik. Ő Széchényi Zsigmond huszárkapitány-kamarás leszármazottja. Apai nagyapja 1944-ben hagyta el tíztagú családjával somogyi otthonukat a közeledő front elől menekülve. Anyai nagyapja, báró bauschlotti Schell Péter négy napon át a kiugrást előkészítő, Lakatos Géza vezette kormány belügyminisztere volt, ezért a Gestapo elfogta, és csak 1945 késő tavaszán szabadult. Széchényi Péter szülei New Yorkban ismerkedtek meg, összeházasodtak, és ő már ott született 1961-ben. A philadelphiai Temple University képzőművészeti karán végzett, majd Bostonban élt és festett. 1989-ben a tokiói Kőrösi Csoma Sándor Alapítvány ösztöndíjával érkezett Budapestre. Vagy ahogyan ő fogalmazott, haza, mert mindig is nagyon érdekelte a származása, az anyanyelve, amiben tíz év alatt alaposan elmélyült. Mivel a rendszerváltás környékén minden

és mindenki mozgásban volt Magyarországon, rövid idő alatt sok művésszel megismerkedett. Előre látta, hogy az érkező kapitalizmus itthon ugyanazt eredményezi majd, amit New Yorkban, Bostonban és Philadelphiában megtapasztalt, és a folyton emelkedő ingatlanárak miatt a fiatal művészeknek egyre nehezebb lesz megfelelő műteremhez, alkotóterekhez jutni. Így jött a művésztelep ötlete.

DE HOGYHOGY ÉPP ITT?

Egy filmrendező barátja révén vetődött el a környékre, és ahogy járt-kelt a faluban, meglátta ezt az épületet. Ami persze akkoriban korántsem így nézett ki. Ajtó-ablak nélküli romhalmaz volt, csak a régi, hetven centi vastag falak tartották valamennyire egyben. Péter mégis szinte rögtön meglátta benne a lehetőséget. Talán a csodálatos természeti környezet, talán a közös sors miatt: ahogyan az ő családját sem kímélte a történelem, és mégis megmaradt, úgy ez a ház is túlélte rengeteg vihart.

*„Ahogyan az ő családját sem kímélte
a történelem, és mégis megmaradt,
úgy ez a ház is túlélte rengeteg vihart”*

LEHET TUDNI, MI VOLT ITT A ROMOK ELŐTT?

Írásos bizonyíték van rá, hogy az alap körülbelül ötszáz éves, előbb török megfigyelőpont működött a helyén, évszázadokkal később pedig a Metternich család gazdatisztje lakott benne. A Metternichek megjelenése Gyermelyben és a környéken Sándor Móricnak köszönhető: a híres Ördöglovas Metternich kancellár lányát vette feleségül, egykori lakhelyüket, a közelben lévő bajnai kastélyt nemrégiben újították csodálatosan fel. De visszatérve: az első világháború után az épület kétszintes magtár lett, majd épphogy túlélve a második világegést átépítették, és évtizedekig kultúrházként, illetve moziként üzemelt. A nyolcvanas évekre ez a funkciója megszűnt, a ledózerolástól csak az mentette meg, hogy a falunak még erre sem volt pénze. És mintha egyenesen a Jóisten küldte volna, a huszonegyedik órában érkezett meg Péter, és kitalálta, hogy a házat meg kell menteni, ezért is itt hozta létre 1992-ben azt a bizonyos művésztelepet, elsősorban a pályakezdő magyar képzőművészek számára. Még az év őszén bejegyezték a fenntartó Széchenyi Művésztelep Alapítványt is.

TENNI AKARÁS A KÖZJÓÉRT, A HAZÁÉRT, AZAZ A NÉV MINDIG KÖTELEZ?

Hogy ez volt-e az indíttatás, nem tudom. Mindenesetre az alapításkor megkezdődő teljes renováláshoz szükséges sok-sok millió forintot

a magyar történelmi főnemesi családok leszármazottjai adták össze. A híres magyar utazó, vadász és író Széchenyi Zsigmond özvegye, a nemrégiben, kilencvenhat évesen elhunyt Mangi néni többször is járt itt később, a szívén viselte a gyermelyi művésztelep sorsát. Neki is köszönhető, hogy ma az öt szobánkban tíz embert is fogadni tudunk, akik az óriási, kétszáz négyzetméteres belső térben akár egyszerre is tudnak dolgozni. És bár az alapító okirat szerint kifejezetten a pályakezdőkre fókuszálunk, ez nem azt jelenti, hogy Gyermelyre kizárólag huszonevések jöhetnek. Egyrészt pályakezdő lehet valaki harminc- vagy negyvenévesen is, másrészt nagyon fontosnak tartom, hogy időnként vendégül lássuk a szakma krémjét is kortól függetlenül. 1998 óta, amikor Péter visszaköltözött Amerikába, és én átvettem tőle előbb a művésztelep, majd tíz éve az alapítvány vezetését is, az egyetlen általam alkalmazott mérce a minőség. Ez különböztet meg minket a sima alkotótáboroktól: ide a profikat várjuk.

MIÉRT PONT ÖN KAPTA MEG A STAFÉTABOTOT?

Korábban évtizedeken át Budapesten laktam, Péterrel a Belvárosi Művészek Társaságában ismerkedtünk meg, aminek én az egyik alapító tagja voltam, ő pedig a hazaérkezése után nem sokkal csatlakozott hozzánk. Valószínűleg látta rajtam, hogy szeretek szervezkedni, és talán szerénytelen-

Az alapítás harmincadik évfordulójára megjelenő kötetben több, a művésztelepet lelkesen támogató alkotó – köztük a fájdalmasan korán elhunyt Bohár András esztéta-kritikus-filozófus és Bárdosi József író – gondolatai is helyet kapnak

ség nélkül mondhatom, hogy nem is vagyok olyan rossz ebben. Így esett rám a választása, amikor úgy döntöttek a feleségével, hogy visszamennek Amerikába, és itt hagyják nemcsak a művésztelepet, de a közben megvásárolt gyermeli házukat is. Én pedig, az ő egyetértésével persze, szép lassan elkezdtem átalakítani az addigi alkotóházasabb jellegű struktúrát a már említett klasszikus művésztelepire. Főleg grafikusok, festők járnak ide, de a kezdetektől van papírműhelyünk is, sőt mivel a Magyar Elektrográfiai Társaságnak szintén alapító tagja vagyok, volt már itt sok más mellett elektrográfiai művésztelep is. Amikor idekerültem, rögtön felvettem a kapcsolatot a művészeti egyetemekkel, és Gyermelyre hívtam a frissen végzett hallgatókat. De már húsz éve is összekapcsolódott a gyermeli művészteleppel rengeteg művész pályakezdő időszak, sokan közülük ma is visszajárnak, sőt van olyan, aki kikéri magának egyedül a telepet a szervezett programok után, ősszel, mert itt szeret a legjobban dolgozni.

NEM VOLT ABBÓL SOHA KONFLIKTUSA, HOGY SZAKMAILAG ENNYIRE MAGASRA TETTE A LÉCET?

Nyilván akadt néhány, de nem tehetek másként: az alapító okiratban meghatározott eredeti funkciót akarom mindenáron teljesíteni. Az alapítvány kuratóriumi tagjai, mondhatni a magyar kortárs művészet legjobbjai segítenek nekem abban, hogy a léc még sokáig magasra is maradjon: feLugossy László, Vincze Ottó, Zakariás István. Jövőre lesz a gyermeli művésztelep fennállásának harmincadik évfordulója, amit nagy gyűjteményes kiállítással fogunk megünnepelni, ugyanis a nálunk megforduló művészeket mindig arra kérem, hagyjanak itt nekünk ajándékba egyet az itt készült munkáikból, így szép kortárs kollekciónk van már. A tárlathoz kapcsolódva megjelenik egy vaskos katalógus is az egyik legnagyobb támogatónk, a térsztagvár segítségével.

VAGYIS MOST MÁR ELMONDHATÓ, HOGY A GYERMELYI MŰVÉSZTELEP MEGTALÁLTA A HELYÉT A KORTÁRS KÉPZŐMŰVÉSZETI KÖZEGBEN?

Nyilván az olyan nagy múltú művésztelepekkel, mint a több mint százéves gödöllői vagy a nálunk sokkal nagyobb zsenyei vagy szolnoki, nem tudjuk felvenni a versenyt. De az biztos, hogy a három évtized alatt születtek itt nagyon fontos alkotások, és létrejöttek már olyan önéletírások is, amelyekben Gyermely meghatározó helyszíneként említődik.

MINDEHHEZ BIZONYOSAN SZÜKSÉG VOLT AZ ÖN KIFOGYHATATLANNAK TŰNŐ ENERGIÁJÁRA IS. SZÜLŐHELYÉN, TOLCSVÁN 1997 ÓTA SZINTÉN VEZET MŰVÉSZTELEPET, MELLETE EGYETEMEN ÉS A SÁROSPATAKI REFORMÁTUS GIMNÁZIUMBAN TANÍT VIZUÁLIS KULTÚRÁT, VAN EGY KIS BORÁSZATA, ÉS PERSZE, HOGY A LEGFONTOSABBRÓL NE FELEDKEZZÜNK EL, FOLYAMATOSAN FEST IS. HOGY LEHET ENNYI MINDENT BÍRNI?

Őszintén fogalmam sincs, hogyan csinálom, de a születésemtől fogva körülbelül három ember helyett élek. Talán magyarázat lehet, hogy istenhívó vagyok, tudom, hogy tőle kapom az erőt, ahogyan azt is, hogy mindig vigyáz rám. Azért vagyok ebben olyan biztos, mert már nagyon korán jelet küldött nekem.

ÉS MI VOLT AZ A JEL?

Négyéves koromban egyszer csak a semmiből fellobbant bennem a szikra, hogy festő leszek. A mai napig emlékszem a pillanatra, hol álltam, mi volt mellettem, sőt azt is rögtön tudtam, milyen képet kell majd megfestenem; ez ma ott lóg Tolcsván, a szüleimtől örökölt házban, a hálószobámban. Akkor, egy pillanat alatt átkattant az egész gondolkodásom. Azóta pedig mindig minden úgy történt az életemben, ahogy a legjobb volt nekem. Hiába írtattak például anyámék borászati szakközépiskolába, ott ráakadtam a csodálatos könyvtáros Martinák Jánosra, aki a kezembe adta az összes művészettörténeti alapkönyvet Lyka Károlytól Barcsayig. Közben megtanultam rajzolni is, mert pont a közelünkbe költözött egy politikai okokból vidékre száműzött, Képzőművészeti végzett festő. És amikor az első két alkalommal nem vettek fel a főiskolára, és ezért elmentem három évre rézkarcnyomdásznak, hamar Koller György galériájának a nyomdájába kerültem, ahol rendszeres vendégek voltak a grafika nagy mesterei. A főiskolán előbb a történetesen szintén Gyermelyen élő Nagy Gábor lett a mesterem, aki mindent tud a rajzról, és akitől igyekeztem a lehető legtöbbet tanulni, majd festő szakra átiratkozva már magam választottam Gerzson Pált, aki meg mindent tudott a színről. Kivétel nélkül mindig olyan emberekkel találkoztam a szakmában és a magánéletben is, akik valamilyen módon előrevittek. Ezért én nemcsak hiszem, tudom is, hogy az életben nincsenek véletlenek. ■